

Årsmelding 2022

Klinisk etikkomite
Rådgiving i vanskelige etiske valg

Klinikk for psykisk helse og rus

14. april 2023

Komiteens sammensetning

Elin Håkonsen Martinsen, overlege, phd, BUPA, leder

Tuva Elgaaen, kvalitetsrådgiver Psykiatrisk avd. Blakstad, sekretær – sluttet mars 2022

Oscar Braadlie, sykehusprest Blakstad sykehus – sluttet september 2022

Uta Land, psykologspesialist, Kongsberg DPS – permisjon fra september 2022

Frode Tharaldsen, fagutviklingspsykepleier/prosjektleder Psykiatrisk avdeling, Blakstad sykehus

Heidi Hansen, brukerrepresentant, Brukerutvalget Vestre Viken – sluttet mars 2022

Kari Robertsen, overlege, Alderspsykiatrisk avdeling, Blakstad sykehus

Dawn Elizabeth Peleikis, avdelingsoverlege dr. med., Asker DPS

Reidar Pedersen, professor, leder Senter for medisinsk etikk, Universitetet i Oslo

Nye medlemmer

Gro Kristiansen Reiersen, forløpskoordinator/seksjonsleder kontorfaglig seksjon

Drammen DPS - tiltrådte mars 2022 som sekretær i komiteen etter Tuva Elgaaen

Inger Lise Guttormsen, sykehusprest, Blakstad sykehus –tiltrådte september 2022 etter Oscar Braadlie

Gudrun Breistøl, brukerrepresentant og nestleder i Brukerutvalget Vestre Viken – tiltrådte mars 2022 etter Heidi Hansen

Om komiteen

Komiteen er tverrfaglig sammensatt. Medlemmene med klinisk beslutningskompetanse dekker fagfeltene unge med alvorlige psykiske plager og «nysyke», allmennpsykiatri, akuttpsykiatri og alderspsykiatri. Komiteen mangler per nå et medlem med spisskompetanse innen Rus og avhengighetsmedisin. KEK har brukerrepresentant og spesialkompetanse innen medisinsk etikk. Det er også god kunnskap om helserett i komiteen, selv om komiteen ikke har egen helsejurist.

Arbeidsform

Komiteen har seks faste møter i løpet av året, tre hvert semester. Et av møtene organiseres som et halvdagsseminar med felles lunsj. I tillegg møtes komiteen til etiske drøftingsmøter på forespørsel.

Aktivitet

KEK-møter

Det har vært gjennomført fem ordinære komite-møter, tre første halvår og to siste halvår. Ett av de ordinære møtene høsten 2022 ble avsatt til drøfting av sak. I løpet av 2022 hadde komiteen åtte drøftinger til behandling, med tilsammen ni møter knyttet til drøftingene. Komiteen behandlet i tillegg en henvendelse telefonisk, uten at det var behov for et eget drøftingsmøte.

Dette er noe av det vi har hatt fokus på i komitemøtene i 2022:

- Gjennom året har komiteen jobbet med oppfølging av smågruppeundervisning i etikk for leger i spesialisering etter ny spesialistordning. Dette har kommet i gang både i VOP og i BUPA. Se punkt om Etikkrefleksjon for LIS nedenfor.
- Det har vært stor utskifting av medlemmer i komiteen, og vi har tatt imot tre nye medlemmer: Gro Kristiansen Reiersen, sekretær i KEK, Inger Lise Guttormsen, sykehusprest og Gudrun Breistøl, brukerrepresentant.
- I forlengelsen av komiteens interne forbedringsarbeid med fokus på hvordan vi bedre kan inkludere og ivareta pasienter og pårørende i drøftingsmøtene, jobber vi fortsatt med å forbedre informasjonsflyten i forkant av drøftingsmøtene, både internt, og til de eksterne deltakerne, inkludert pasient og pårørende, slik at de er bedre forberedt på hva en drøfting går ut på. Dette arbeidet vil fortsette i 2023, og innebærer arbeid med interne rutiner og utvikling av et informasjonsmaterieill til både behandlere, pasienter og pårørende.

Undervisning

Oscar Braadlie og Reidar Pedersen: *Introduksjonsforelesning for LIS om etikk i psykiske helsetjenester*. LIS-undervisning BUPA 29.04.22.

Elin Håkonsen Martinsen: *Etikk i psykiske helsetjenester – med hovedvekt på barne- og ungdomspsykiatri*. LIS-undervisning BUPA 09.05.22.

Elin Håkonsen Martinsen og LIS Elise Kummen: *Undervisning for LIS: Gjennomgang av case etter SME-modellen*. LIS-undervisning BUPA 23.05.22.

Reidar Pedersen og Elin Håkonsen Martinsen: *Etiske refleksjoner ved vurdering av samtykkekompetanse og tvungent psykisk helsevern*. Grunnkurs for LIS i Barne- og ungdomspsykiatri. Lillehammer 17.10.22.

Kari Robertsen: *Undervisning og case-gjennomgang for behandlere ved Blakstad sykehus med bruk av SME-modellen våren 2022*.

Fremlegg

Oscar Braadlie og Kari Robertsen presenterte KEK PHR på felles seminar med alle KEK-er i Vestre Viken HF 10.06.22.

Etikkrefleksjonsgrupper som ledd i spesialistutdanning for leger i spesialisering

Det har vært oppstart av to etikkrefleksjonsgrupper i januar -22 med Oscar Braadlie, Kari Robertsen, Knut Drottning (tidligere overlege og medlem av KEK, nå pensjonist) og Uta Land som gruppeveiledere for LIS i VOP med lokalisasjon Blakstad. Gruppene møttes 1 gang per måned over 10 ganger, og ble avsluttet desember 2022. Ordningen videreføres for 2023, og har fått gode tilbakemeldinger fra deltakerne.

Det er startet opp et tilsvarende løp i BUPA med etikkrefleksjonsgrupper for LIS, der Elin Håkonsen Martinsen og Elen Gjevik, overlege Bærum BUP, er gruppeveiledere. Elen Gjevik tok våren 2022 utdanning i etikkrefleksjon ved Senter for medisinsk etikk, UiO. Gruppene startet opp våren 2022 med to møter hvert halvår, der hver enkelt LIS skal delta i 4 møter hver.

Etikkrefleksjon Blakstad sykehus

Kari Robertsen har holdt tverrfaglige etikkrefleksjonsgrupper hver 4. uke på Alder B, Blakstad sykehus.

Oscar Braadlie og Inger Lise Guttormsen ved Prestetjenesten har holdt regelmessig etikkrefleksjon ved flere seksjoner ved Blakstad sykehus.

Kompetanseheving

Dawn Elizabeth Peleikis, Gro Kristiansen Reiersen og Gudrun Breistøl har gjennomført innføringskurs – Etikk i helsetjenesten ved Senter for medisinsk etikk, Universitetet i Oslo. Høsten 2022.

Kari Robertsen har gjennomført utdanning i etikkrefleksjon ved Senter for medisinsk etikk, UiO. Våren 2022.

Nasjonalt høstseminar for kliniske etikk-komiteer 22-23 november 2021

Kari Robertsen, Elin Håkonsen Martinsen, Gro Kristiansen Reiersen, Dawn Peleikis, Frode Tharaldsen, Inger Lise Guttormsen og Gudrun Breistøl deltok på Høstseminaret.

Aktivitet

Åtte saker er blitt drøftet i komiteen i løpet av 2022. Sakene har kommet både fra ulike DPS, BUPA og Blakstad sykehus. Det har vært en økning i henvendelser både fra DPS, inkl. Fact-team, og BUPA.

Kjernen i drøftingene har vært knyttet til tvang ved alvorlig spiseforstyrrelse, alvorlig suicidalitet og psykose; avslutning av behandling opp mot hjelpeplikten hos helsepersonell

og vurdering av samtykkekompetanse. Problemstillinger knyttet til informasjon og pårørendes rolle er også blitt diskutert. En ansatt tok kontakt med ønske om å drøfte praksis og vurderinger knyttet til vurdering av utgang for innlagte pasienter.

Nedenfor følger en kort oppsummering av hovedtrekkene i de ulike sakene:

1. Mindreårig pasient der biologisk far er anonym sæddonor. Pasienten kjenner ikke til dette, og er i en svært sårbar situasjon. Behov for utredning da det har fremkommet opplysninger om mulig arvelighet fra biologisk far sin side for alvorlig genetisk sykdom. *Kan utredning gjennomføres uten at pasienten informeres om bakgrunnen for undersøkelsene?* Vurderinger knyttet opp til ikke-skade prinsippet, respekt av pasientens autonomi og rett til informasjon, velgjørenhet og paternalisme, verdighet og ikke-lyve.
2. Pasient med paranoid schizofreni, stort hjelpebehov. Nærmeste pårørende har tatt uheldige valg for pasienten som har bidratt til å sette behandlingen og pasienten i fare. Hvor stor innvirkning på behandling bør pårørende ha, når hen ikke handler etter pasientens beste/god behandling? Vurderinger knyttet opp mot ikke-skade, autonomi, paternalisme og velgjørenhet.
3. Eldre pasient, dømt for et alvorlig straffbart forhold. Mener selv hen er uskyldig dømt, og truer med å ta livet sitt før hen skal inn til soning. Hvor langt strekker ansvaret seg for behandlerne i forhold til en pasients suicidale planer når pasienten sannsynligvis er samtykkekompetent? Vurderinger drøftes opp mot autonomiprinsippet, rettferdighet, ikke-skade og velgjørenhet.
4. Ansatt ønsket drøfting av praksis knyttet til administrering av utgang for pasienter ved sykehuset. Bekymring knyttet til om den aktuelle praksisen representerer brudd på menneskerettigheter og kan inneha elementer av straff. Vurderinger knyttet opp mot autonomi, vern om personlig integritet, frihet/straff, ikke-skade, frykt hos behandlere, ressursbruk/prioritering.
5. Ungdom med vedvarende undervekt, der det er vanskelig å komme i posisjon til å hjelpe innenfor rammer av frivillighet. Jo mer man presser på, jo mer trekker pasienten seg unna. Indikasjon for innleggelse med mulighet for tvungen ernæring? Spørsmål om innleggelse aktualiseres da pasienten snart er 16 år, fram til dette kan hen legges inn på foreldrenes samtykke. Vurderinger knyttet opp mot barn og unges rett til medvirkning, samtykkekompetanse/autonomi,

velgjørenhet og ikke-skade.

6. Spørsmål om behandling med Leponex til pasient med Schizoaffektiv lidelse som i liten grad er i stand til å følge opp behandlingen og møte til kontroller. Samtidig har pasienten klart best effekt av medikamentet sammenliknet med andre alternativ. Vurdering knyttet til livskvalitet for pasienten og familien som helhet, mulighet for fellesskap med andre, ansvaret som ligger hos helsepersonell, krav til forsvarlig behandling, ikke-skade, velgjørenhet, samtykkekompetanse.
7. Ung voksen innlagt grunnet overhengende suicidalitet med kontinuerlig observasjon i flere måneder. Dilemma knyttet til manglende behandlingsrespons og fastlåst situasjon – og hvorvidt en kan akseptere å ta høyere risiko ut i fra en krevende situasjon for å få til en endring – og hvem sitt ansvar er det?
8. Pasient med alvorlig rusmisbruk og atferd- og voldsproblematikk. Bekymring knyttet til psykisk helse, spørsmål om alvorlig psykisk lidelse, men aldri blitt tilstrekkelig utredet. Følges opp av FACT team som opplever ikke komme i posisjon til å gi forsvarlig behandling: Gis det forsvarlig og omsorgsfull helsehjelp? Ivaretas samfunnsvernet og pasientens rettssikkerhet? Drøfting av pårørendes situasjon – også med tanke på voldsrisiko.

Økonomi

Komiteen har ikke eget budsjett.

Klinikken dekker møtehonorar til ekstern deltaker med ekspertise innen medisinsk etikk og helsejus.

Ingen av komiteens øvrige medlemmer, inkludert leder og sekretær, har frikjøpt tid til KEK-arbeid. Dette er en problemstilling som ønskes reist i 2023.

Kongsberg, 14. april 2023

Elin Håkonsen Martinsen
leder

Gro Kristiansen Reiersen
sekretær